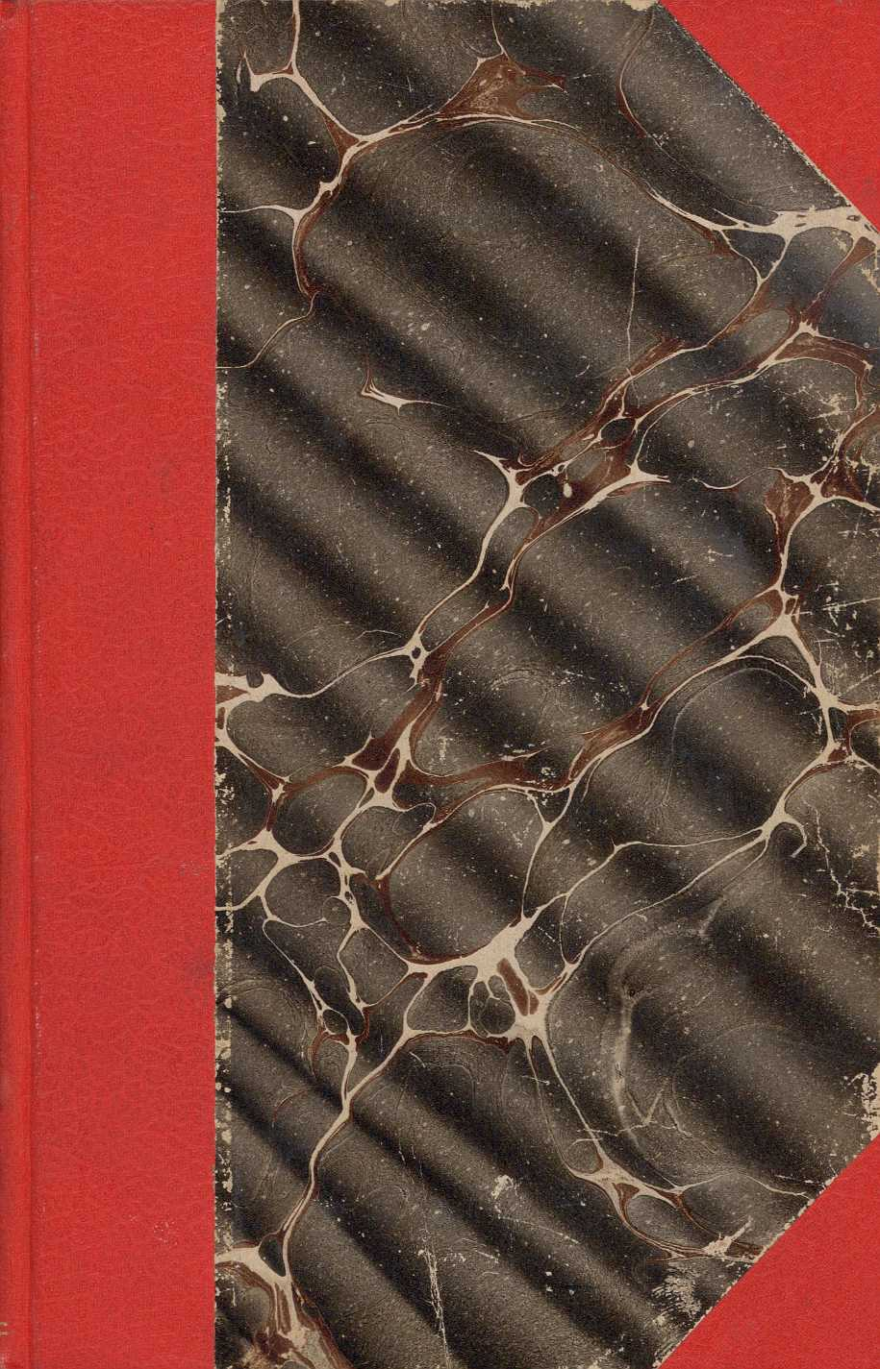

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Litt.
Sv.

UNG OFEGS VISOR

AF

OLA HANSSON.

UNG OFEGS VISOR

AF

OLA HANSSON.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Manuskriptet till denna diktsamling är af år 1889, våren. Under mellantiden ha flertalet dikter blifvit översatta till tyska och franska språken.

Författaren.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1892.

Det är afton.
Redan mörkret
rundt i rummet tätt sig skockar.
Men från dörren
lampljus faller
på min pojkes blonda lockar.

Dig jag ser ej.
Hör dig skratta
åt den lilles lek och joller.
Vet du är där:
ljussprängdt minne
fram din hand emot mig håller.

Då var afton,
då var mörker,
men ej ljus på blonda lockar.
Bara natt och
svarta tågan,
som till framtid tätt sig skockar.

Så kom stunden,
då jag visste,
det var blott en själfskyld mara.
Ut jag bröt — till
dig, som stod där
fritt i dagens ljus, det klara.

Du gaf modet, —
varma blodet
öfvermodigt fritt sig rörde,
och mitt nya
frihetsjubel
ut i rytm och ord jag förde.

Ja, hur kom det!
Ej jag vet det.
Men de år, jag väntat tomma,
hvad jag drömt och
hvad jag ville, —
det står nu i blad och blomma.

Och hur hösttid
aftondunklet
ock sig tätt ikring mig skockar —
vet du är där,
ser i ljusglans
dock min pojkes blonda lockar.

Friedrichshagen september 1892.

I.

En vinternatt låg stor och tyst öfver Skandinavien. Himlen stod fullsatt med stjärnor, och länderna sofvo.

Månen gick upp. Det tindrade på Sulitelmas topp och från de hvita gårdarna nere i Skåne. Skuggorna lågo långa, glidande åt öster sakta och omärkligt, liksom tankar, hvilka ännu ej fått ord; och stjärnorna glimtade så starkt, att om det funnits en lefvande varelse, skulle han kunnat höra i tystnaden, huru de skälfde.

Men det syntes ingen lefvande varelse i denna natt, ty allting sof, i mark och skog, i sjöar och stugor, i byar och städer.

Då reste sig plötsligt en gestalt upp ur Kolmårdens skogar, högre än den högsta tallen och bred öfver axlarna som Kölens ås; och han kastade sin skugga ut öfver landet som ett enormt sorgflor, och det var så långt att det insvepte hela Stockholm och med sin andra ända föll ned i Bottniska Viken.

Men skepnaden var lutande, och hans ögon hade missdådarens skygga och skelande blick, och då han vände sitt ansikte uppåt och mån-skenet föll öfver det, visade det ett sådant uttryck af ofrid och samvetsqual, att skuggorna stannade och stjärnorna upphörde att skälfva. Och skepnaden suckade — suckade i en för-tviflan så namnlös, så bottenlös, att barnen kvedo i vaggorna och människorna finga onda drömmar.

Och natten stod tyst, som om den väntade få höra något; men intet lefvande syntes till utom den ensliga skepnaden på Kolmården.

Men en Annan fanns, som var vaken: den store Anden, han som är så stor, att han ej kan ses af ett dödligt öga, — somliga kalla honom Tiden, andra Ödet, åter andra Rättfärdigheten eller Domaren. Han hvilade i världsrummet, med Orionsbältet kring sin länd och med armhålan mot Karlavagnens tistelstång, och hans hvita åldringshår låg mellan världarna som en man — hvilken människorna kalla Vintergatan —, och i hans panna lyste Ögat, hans enda stora öga, och dess stråle föll in i natten öfver nordens och på den ensliga skepnaden på Kolmården — — —

»Judas,» ljöd det genom natten, med en klang, som då sten faller på is.

Då sjönk skepnaden samman som under en jättes hand, och hans ögon blickade vildt omkring sig, och hans ansikte fick ett uttryck som af millioner storknade rop i skräck. Men natten

stod tyst omkring honom, och han var ensam, och ingen lefvande varelse syntes till.

»Judas,» ljöd det än en gång. Och han visste ej, hvarifrån rösten kom, ty den store Anden är så oändligt stor, att han ej kan ses af något dödligt öga; men när han såg på stjärnorna som skälfdde, tyckte han att det var de som talade, och när han betraktade de långa skuggorna, tyckte han att det var de som talade, och när han förmärkte tystnaden och ensamheten omkring sig, förstod han, att det ej kunde vara annat än dess röst han hört.

»Judas,» ljöd det för tredje gången. Det var allt som talade, det var ingenting som talade, det var utom honom, det var inom honom. Då skrattade han, såsom en människa skrattar i skrämselns vanvett; och det ekade genom natten, och han lyssnade till sitt eget skratt, och när en timme gått, hördes det ännu som om hundra tusen människor skrattat långt borta, inne i de sofvande städerna.

Och åter ljöd rösten:

»Hvad har du syndat i dag?»

»Jag har intet syndat i dag,» svarade skepnaden.

»Hvarför har du då dåligt samvete?»

»Jag har icke dåligt samvete.»

»Hvarför föll du då samman, när du hörde min röst? Och hvarför suckade du? Jag skall rifva bindlarna från dina samvetessår, på det att du må kunna se, huru de ännu blöda; jag skall

mana fram alla dina synder, och de skola bita dig i själen som blodhundar. Men ställ foten mot klipphällen och lägg armen om skogen, ty dina ben skola segna under dig, vid hvad du nu kommer att höra.»

Då riste skepnaden från hjässan till fotabjället, så att Kolmårdens skogar skakade, som om stormen gått fram genom dem. Och han föll på knä och slog hufvudet mot stenhällen och ropade:

»Jag är icke Judas! Jag är icke Judas!»

»Du är lifvets likblod och mänsklighetens röta. Din själ är spetälsk, ditt hjärteblod svart, din hjärna träck. Det finns icke en bland människorna, som är släktets skam så som du; om man sökte genom alla fångelser och genom lastens alla boningar, — man funne ej din like.

Ty du är tigaren. Du har tigit, tigit i hela ditt lif, tigit då du bort tala, tigit bort din själ och din samvetsfrid. Du spottade aldrig på honom, som stod i kåken, men du teg; du höll icke i tängerna, när man ryckte ut hjärtat ur kroppen på sanningsvittnet, men du teg; du var icke bland dem som spände häfvande kvinnor för din vagn, men du åkte och teg; du piskade aldrig dina arbetare till att ta i, tills blodet sprutade fram ur de brustna kärlen, men du såg på hur andra gjorde det och teg. Du skulle ha tigit, om man släpat din egen far i hans gråa hår; du skulle ha tigit, om man skändat din egen mor i din åsyn.

Men hör nu på mina ord: När domens dag kommer, den stora domedagen, och alla jordens släkter skola dömas, och allt lefvande står inför mig, och alla världar äro tomma, och oändligheten står tigande i väntan och bäfvan, — då skall jag låta stänga portarna till min sal och då skall jag uppstå och säga:

I alle, hvad I än syndat, så varder det eder förlåtet! I svage, som ej kunnat motstå frestaren, och I lede som frestat, — jag förlåter eder. Tvätten edra händer rena från smuts och blod, och kläden eder i helgdagskläder, och gack in till den eviga saligheten! Jag förlåter eder, alla.

Alla, utom *en!*

Och då skall jag peka på dig, du tigare, och låta slå salsportarna upp och visa dig de tomma öde världarna och säga:

Du som låtit orätt ske, fastän du kände hvad orätt var; du som kallt såg på, fastän du hade händer till att hjälpa; du som förrådde dina bröder, genom att tiga där du kunnat frälsa dem med ett enda ord; du som hade sanningen men icke talade den, och tigande gick förbi den oöfverskådliga raden af korsfästa sanningsmän; — du fege tigare, hvars namn är Judas, — förlåtelsen får du icke, aldrig i evighet. Utan i de öde världarna skall du vandra, och du skall aldrig kunna stanna, och du skall aldrig dö, och världarna skola aldrig upphöra, och alltid skola de förblifva öde, och tystnaden skall göra dig galen, och du skall tjuta som hundar nattetid,

och du skall ropa som en besatt, och du skall skratta i skrämselfs vanvett, så som du nyss skrattade, men ingen skall höra dig, ingen svara dig, utom ekot af din egen röst, rullande fram genom den döda oändligheten som det enda ljud och det enda lefvande som finns — — —»

Då störtade skepnaden upp, och hans skugga föll öfver det månskensbelysta landet liksom den groteskt förstörade skuggan af ett människohufvud på en ljus vägg; och han sträckte händerna mot höjden, och ögonen trängde ut ur sina hålor, och han föll framstupa som ett jätteträd — — —

Och morgonrodnaden brann, och tupparna golo rundt kring landet, och i sängarna vaknade män, badande i marritens svett — — —

2.

Människorna tycktes mig små och lifvet utan mening. Den enes tankar voro lättare än fjädern och den andres tommare än vädret. Och änskönt jag lade alla sträfvanden under förstoringsglas, blefvo de ändock ej större än milliondelen af ett sandkorn; och alla värden voro runda som cirkeln och nollan.

När dagen lutade mot kväll, gick jag ut i skogen. Hösten var inne, och det var redan långt lidet mot årets natt. Marken var mjuk under mina fötter, och vätan flöt ned åt de gröna trädstammarna, och uppe i de nakna trädtopparna sutto endast några nakna blad kvar.

Men stormen gick fram högt uppe öfver mig, och skogens hufvud skakade. Det dånade, det brusade, och jag hörde röster, ej svaga, som hos människorna, utan de väldiga som gå mellan världar.

Först kom en klagan, så gäll, så vild, som om en knif gått igenom universets hjärta. Det var skogen som kved,

»Hvarför jämrar du dig?» bullrade stormen.

»Jag är trött,» svarade skogen, »trött in i själen, trött af ålder och leda. Nu faller jag mina blad, och så skall jag bli hvit igen, men ändå får jag inte dö, utan åter skall det bli saf och grönska. Den som finge dö — dö! Jag är trött, trött in i själen.»

»Du lifstrött, du som knappast ännu börjat lefva! Skaka af dig dina ruttna blad och känn huru det redan sväller inom dig till ny vår, och se på mig, som sett dig födas och skall se dig dö, som lefde långt innan naturen tänkte dig och skall lefva ännu, då hon förlorat minnet af dig, — se på mig: jag har burit all världens tunghet på mina skuldror, under år, för hvilkas oändlighet det ej finnes något tal, och ändå är jag rak i ryggen — som då jag sprang och lekte som pojke öfver vattenhvitan, innan jordägget fått skal. Det är vid mig som människorna binda sina tankar; — ty jag är den snabbaste af alla budbringare. Ser du ej, hvilket fång jag bär på min rygg och i mina händer!»

»Hvad är det? Jag känner det ej, det ser så underligt ut, och jag hör aldrig något från människorna.»

»Så tung börda har jag ej burit på två tusen år; ty det släkte som nu lefver, det har smidt på det tyngsta smide, som lifvet känner till: skrufvarna till sin egen likkista.»

Och stormen strödde ut en handfull öfver länderna.

»Är det döden, du sår?» sporde skogen.

»Det är elden, det är svaflet,» svarade stormen, »det är gift och huggande svärd. Ty mänskligheten skall ömsa skinn.»

»Berätta,» sade skogen.

Och stormen stannade en stund och hvilade som en fågel på sina vingar, och dess kloka skarpa öga gled öfver länderna.

»För två tusen år sedan lefde en man som hette Jesus. Det var han som sade att de svage borde besitta jorden Och när slafvarnas ättlingar vordo rike och mäktige, då brände de på bål och hängde i galgar alla, som ej ville tro *deras* tro.

Men inunder de få, som sutto på tronen och åto på guld — slafvarnas söner, som blifvit herrar — stodo nya millioner af slafvar. De trängdes utanför herreborgens portar, en enda svart öfver-skådlig massa, som fyllde jorden, och när de sågo fönsterna glimma och hörde klangen af guld och människor som voro glada, då glömde de att herrarna voro slafvarnas söner, och de stenade hans bild, hvilken stod utanför borgporten med sin asketkropp och sitt dufvoanlete. Och de höjde ett hämnderop mot sin egen Gud och mot dennes dyrkare, deras bröder, blott därför att dessa voro innanför, medan de själfve stodo ute.

Hör du ropet! Jag tog det i går på mina vingar, och nu brusar det fram med mig öfver världen. Nu stunda omskiftelser, ty slafvarnas rike söndrar sig inom sig själf. Hör du, hur

det bultar på järnportarna; hör du, hur rutorna springa; hör du, hur bilden på det gamla altaret ramlar, multnadt trä som den var! Hör du, hur det hugger, som om en jätte skötte yxan! Vet du hvad det är? Det är slafvarna, som kapa trädet, i hvars krona de själfve byggt sina nästen, men som är så stort att de icke märka, att det är deras eget träd. De tro, att det är deras fienders, ty deras Gud har slagit dem med blindhet, och alla slafvar äro dumma.

I morgon skall slafvarnas värld brinna, och det skall vara de själfve som äro mordbrännarna. Och natten skall bli röd, och min pust skall bli het och förtärande, så att du själf kommer att krympa samman som ett spån — — —

Och när så den nya dagen gryr och solen går upp, då ligga rikena i aska, och slafvarnas träd är en förkolnad stam, i hvars ådror saften torkat. Men på det öde fältet skola då två härar stå emot hvarandra. Den ena räknar sina skaror i milliontal, ty slafvarna skola alltid vara de många, och de skola likna ett svart moln på morgonhimlen. De som stå midt emot dem äro blott få, men de lysa som morgonsolen. Och då skall det kräla i molnet, och en man skall framträda därur, af slafvarnas utseende, med svartmuskigt ansikte och dolska ögon och hårig panna; och då skall det flamma i solskaran midt emot och äfven härur skall en man framgå, men om hans fägring vet man ännu ingenting, ty en sådan har ännu ej varit sedd på jorden. Det är

herren, den ende rätte härskaren, hvilken bortröfvades som barn af slafvarnas dämon och utsattes för att ömkligen dö, men ovetande om sin börd lefde i vildmarken, där ingen slaf satte sin fot.

Och då skall det sista, stora enviget kämpas, enviget mellan herren och slafven, molnet och solen — — —

Och det jubel, som jag då skall brusa, det har aldrig varit hördt på jorden — — —»

Och stormen lyfte åter på sina vingar och sväfvade bort, och skogen stod stilla och lyssnade, och då jag höjde mina ögon uppåt, stod himlen bakom de nakna kronorna tindrande af stjärnor.

3.

Det var en gång en liten människa, som hela natten vandrat kring i skogen, där lysmaskarna blänkt i mörkret. Då morgonen kom, stod han i skogsbrynet; och han såg solen gå upp öfver hafvet.

Den lilla människan satte sig vid stranden och grät. När han åter lyfte blicken, såg han den stora hafsguden hvila ute på vattnet. Han låg utsträckt i hela sin längd, med armen krökt och hufvudet stödt mot handen. Den gröna sidendräkten satt löst kring hans kropp och glänste vattradt när den böljade, hans hufvudhår låg ut öfver hafsytan som en bred solskensstrimma, och hans gröna ögon hvilade på den lilla människan, som satt på stranden och grät.

»Hvarför gråter du?» sporde han.

»Jag har gått vilse,» svarade den lilla människan. »Jag har vandrat en hel natt, och jag är trött. Jag vill sofva, men jag kan inte; jag

vill gå hem, men jag hatar hemmet. Jag är led vid lifvet.»

»Du har ju döden,» sade hafsguden.

»Jag kan inte dö,» svarade den lilla människan och ryste. »Ty lifvet var så skönt, och jag är så ung.»

»Gå till min broder Pan då,» sade hafsguden.

Då log den lilla människan bittert.

»Han bjöd mig blommor, men då jag ville plocka dem, blefvo de fjärilar som flögo sin kos, och när jag fångat en fjäril, höll jag en mask i min hand. Din broder Pan är en skälm.»

»Så kom till mig då,» sade hafsguden.

»Hvad ger du mig?»

»Jag ger dig sältan och solskenet och den vida vyen.»

»Du är så stor — du skrämmer mig.»

Då tog hafsguden i sin hand en snäcka:

»Och ändå får jag rum i denna lilla tingest,» sade han.

»Men du ser så sträng ut, och din min är så ödslig.»

Då log hafsguden, och hans leende föll som ett solsken ut öfver hafvet, och han lyfte sin hand, och djupen öppnade sig, och den lilla människan såg in i en röd korallarkitektur, kring hvilken ljusgröna bladväxter klättrade och hvars väggar voro mosaik af pärlor.

»Men jag är bunden,» ropade han som i själanöd. »Lös mig! Ty jag älskar en kvinna.»

Och åter log hafsguden mot den lilla människan.

»Barn,» sade han. »Du säger, att min broder Pan är en skälm, och ändå har du ej kommit underfund med hans största skälmstycke.»

Och han doppade sitt lillfinger i hafvet, och en hvirfvel uppstod i vattnet, med stora droppar som liknade gröna pärlor och med ett skum som liknade en silfverhvit slöja i solen, och under slöjan såg den lilla människan ett kvinnligt anlete, skönare än något han dittills sett. Och hafsguden pustade på det, och det svann som en rök, upplöstes i det tomma intet.

Då reste sig den lilla människan, och marken gled undan hans fötter och drog hän och rullade sig samman ned under horisonten, och han såg sig själf som en liten mörk punkt på det oändliga hafvet och under den oändliga himmelen, och det var så tyst som om allt lif vore dödt, och solen sken ensam i världsrummet.

Och den lilla människan lade sig med en känsla af oändlig trygghet intill den stora ensamhetens hjärta.

4.

Jag var tjugu år och gick ut i världen att uppsöka Lyckan. Jag gick både länge och väl, jag sökte både fjärran och när, men ändå fann jag henne icke. Världen låg som en död massa, lifvet hade ingen färg, och människorna angingo mig icke. Intet fanns, hvarmed jag kunde växa samman, och jag var mig själf ej nog.

Då rådfrågade jag böckerna. »Älska en kvinna,» sade de; »ty kärleken ensam kan uppenbara för dig tingens dolda mening och tillvarons skönhet. Älska en kvinna; och du skall höra det spela i luften och känna solsken i din själ, och lyckan skall af sig själf flyga i din mun, likt Schlaraffenlands stekta sparfvar.»

Jag gick ut att söka kvinnan, och jag fann henne en dag vid skogskällan. Hvar morgon och hvarje kväll i fem år bar jag hennes vattenämbar; och så blef hon min. Men när jag ägt henne i trenne dagar och nätter, såg jag en tve-

stjärt i hennes pupill och en mask i hennes mungipa; och jag gick ifrån henne.

Åter rådfrågade jag böckerna. »Människan finner ej lyckan,» sade de, »utan att hon skafar sig hem och härd, hustru och barn.» Då lade jag black om foten och spände mig i samhälls-selen; men när jag kände järnet skära ända in i själen och man ville, att jag skulle mala det frö, som jag ville så till framtidsskörd, till gryn åt samhällets hushåll, då sprang jag upp och slog mitt hus öfver ända och gick ut på gatan.

Och den ene pekade finger, och den andre brukade glåpord, barnen kastade sten efter mig och de vuxne ruten frukt, och i alla fönster låg man hoptals och hånlog.

Då lämnade jag staden, och gick ut ur världen, och kom upp på ett högt berg. Bakom mig nere i djupet låg människornas boningsplats med alla deras tusen städer i ett ändlöst fågel-perspektiv, och det tedde sig som en enda myr-stack. Men framför mig sänkte sig bergväggen lodrätt i en afgrund, hvars botten jag ej kunde skymta.

Och det kom ett sus i luften, som då många människor tala, och det var tusen röster, och dock blott en, och det var människoröst, men som komme den från en jätte som red på stormen:

»Hvad man kallar lyckan i den värld du lämnat, det är icke annat än de små människornas små fantasier, dockor för barn; men den

stora Lyckan, inför henne hisnar du, såsom du nu hisnar inför bråddjupet, och hon är skrämmande majestätisk liksom allt stort. Vågar du icke språnget, så vänd om, ty då passar du för världens lilla lycka; men vill du nå den stora, så kasta dig hufvudstupa i djupet. Men kom ihåg: ditt öde är dig doldt, ingen vet hvad det mörka svalget döljer utom de som sett det med egna ögon, och det finnes ingen återvändo för den som en gång är där nere. Våga — vinna, — med slutna ögon — med sammanbitna tänder — — —»

Jag går i den nya världen, hvilken endast den får se, som lämnat människornas bygder, och från hvilken ingen väg leder tillbaka. Och mina tankar kretsa kring mitt hufvud som fåglar, och de skäraste skiftningarna i min själ kläda sig i fjärilens hamn, och mina drömmar gro som gröna blad och mångfärgade blommor vid stranden af en sjö, i hvilken de spegla sig. Och själfva sjöarna äro min egen själ, och det är min luftigaste aning som utspänt den blå himlen öfver mitt hufvud.

5.

När vinet började smaka unket och Eva miste sin ena framtand, grep mig begäret att utforska lifvets gåta.

I fem år undersökte jag en flugas ben, ty jag hade hört, att man skulle söka det stora i det lilla och att skapelsens hela mångfald låge i ett grässtrå. Men när jag efter de fem åren tog mig en siesta och lyfte min blick mot höjden, fann jag att jag satt i ett hål långt nere i jorden och att jag förlorat hela världen ur sikte och att jag med möda kunde skymta en flik blå himmel allra högst uppe, när jag lade hufvudet tillbaka. Då lät jag flugbenet ligga och steg upp ur hålet. Men dagsljuset nästan bländade mig, och jag satt midt i den solljusa och färgrika naturen blind som en ugglan.

På det sjette året mötte jag en gammal vis man, som sade mig, att hvad jag tagit för kunskapens träd endast gäfve surkart. Den gamle vise mannen lärde mig äfven, att man ej behöfde

materiel till att bygga upp sitt hus utan allenast tankens matematiska punkter och linier. Och jag timrade nu lusteliga, och det gick som en dans, och ljudlöst. Men en dag kom en svag vindil, och då reste hela härligheten sin kos, och jag såg det hvirfla omkring i luften som ett moln af spindelväf.

Då ryckte jag den gamle vise mannen i hans hvita gubbskägg och bad honom gå och beställa sig en likkista, om han nu icke kunde göra sig själf en sådan af sina matematiska punkter och linier.

Och jag slöt mina ögon och låg hvilande i stor smärta. Och natten kom, och jag kände smärtan plötsligt brista, likt skalet kring ett frö, och jag förnam någonting växa inne i mig, sänkande sina rötter ned i mitt hjärta, och det steg som växtsaf genom mina ådror, och blad vecklades ut ur hylsor, och det var färg och form men icke af denna världen; och när morgonen kom, såg jag i min själs daggryning en knopp, en stor, halfutsprucken knopp af ett främmande blomster.

Och af detta blomster finns endast *ett* stånd, och det är *mitt* blod, hvarmed rötterna äro vattnade, och örten gror *inom* mig, osynlig för alla utom för mig själf. Men jag vet, att när knoppen öppnar sig, skall jag på dess botten finna det stora Okända — — —

6.

Det gamla jaget låg i sängen mellan hvita lakan och skulle till att dö; det nya jaget satt ett stycke därifrån och dess drag förlorade sig inne i dunklet.

»Hjälp mig,» kved det gamla jaget.

»Ber du om hjälp af din fiende?» svarade det nya jaget.

»Hjälp mig!»

»Nej, du skall dö.»

Den sjuke fick dödsfebern, och han ropade, att stora, svarta råttor sprungo öfver de hvita lakanen, öfver hans händer, öfver hans ansikte.

»Det är dina gamla tankar som komma igen,» svarade rösten inne i dunklet. »Det är träcket, som din hjärna afsöndrat.»

»Har du då intet förbarmande!»

»Nej. Inte mot dig. Du är feg, då du tigger mig om förbarmande. Har du själf visat mig förbarmande? När jag var nyfödd, ansade du mig då som en fader? När mjölken sinade i

min moders spenar, gaf du mig dricka? När jag låg på stengolfvet och frös, bäddade du åt mig?»

»Tig! Förbarmande!»

»När jag växte upp och blef stor — minns du, hur du ville lönmörda mig? Minns du, hur du dref mig från ditt hus? Minns du, hur du ville hugga mig i benet och sökte sticka ut mina ögon för att göra mig blind och lytt?»

Då vred sig den döende som en orm man trampat på, och där stod blodigt lödder kring hans mun.

»Och minns du, hur du fick alla dina vänner och fränder att sammansvärja sig emot mig, att håna mig, såra mig, göra mig lifvet surt? Du gömde maten för mig och gaf mig dålig kost, du och de dina; och I kastaden edra egna själars orenlighet öfver dem, som jag hade kära — —

Nu skall du dö.»

Då skrek den sjuke, som när Döden lutar sig öfver sängen, och han ropade, att råttorna sprungo in i hans mun och att de sutto i hans hjärna, och han rullade sig hop med kropp, armar och ben, liksom ett bylte hvita, sammanfiltrade maskar, och gaf upp andan — — —

7.

Jag stod och såg på världen och beundrade dess skönhet; sådan den hvilade framför mig, liknade den ett kostbart guldsmycke på ett blått sammetshyende. Plötsligt föll en skugga öfver alla ting. Då jag tyckte det vara vid middagstid, trodde jag, att ett moln gått fram under solen; men när jag såg mig om, fann jag, att det var århundradet som skymde till kväll. Rundt omkring föll en stillhet som före åska, och jag hörde röster tala, hvilka förut ej kunnat höras genom dagens larm.

Först kom en röst långt borta ifrån, liksom från världens andra ända bortom horisonten:

»Hvarför äro människorna sorgsna?»

Det svarade från öster, det svarade från väster, det sorlade i söder och det dånade i norr:

»Det är barnen, som äro rädda för natten, då åskan skall komma.»

Och åter ljöd en stämman, men nu en enslig stämman bakom mig och så nära, att jag vände mig om:

»Hvarför ha vi glömt att vara glada?»

Jag ville själf svara, men det svarade från öster och det svarade från väster, det sorlade i söder och det dånade i norr:

»Människorna ha icke tid att vara glada.»

Men då larmet tystnat, hörde jag en sorgsen röst helt stilla upprepa frågan invid mitt högra öra:

»Säg, du, hvarför kunna människorna ej mera vara glada?»

Och min själ svälde af sorg och stod full af tårar.

»Det är därför,» sade jag, »att vi svikta, när den stora lyckan lägges på oss, och att vi ej kunna möta dess åsyn utan att känna ångestfågeln klo i vår själ.»

8.

Jag styrde ut på fjärden med min nya båt, en kväll i senhösttiden. Mina segel voro snöhvita, men aftonrodnaden färgade dem med sin sjukliga kolorit, så att de sågo ut, som om de voro doppade i vin. Och så for jag ensam till hafs, medan alla andra gingo i sina hemma-sångar.

Då såg jag en enorm, svart hand sträcka sig ut öfver fjärden. Den satte ett styggt, svart märke på mitt segel och drog sig sedan tillbaka. Och genom höstkvällens vackra stillhet skar en stämman, gäll som en knifsegg och rå som en drinkares bas:

»Han har en fläck på sitt segel! Han har en fläck på sitt segel! Kom hit och se, godt folk! Han skäms inte för att visa sina smutsiga grejor!»

När jag vände mig om, stod stranden propp full af folk. De pekade, spottade, hötte. Och öfver mitt hufvud satt den svarta fläcken på

mitt segel, likt ett moln midt i rosendagern. Då kände jag dåligt samvete, ty fastän jag såg, att mina händer voro hvita, hängde dock fläcken på *mitt* segel, och den lade en skugga in öfver min själ, som om den vore ett verkligt brott, och den okända stämman tycktes mig så själfviss, och jag var så ensam på vattnet, och människorna på stranden voro så många. Och vinden stillnade, och segeln hängde slaka, som om de voro vissna blad, öfver hvilka en giftig vind gått fram, och alldeles som de föll mitt mod, och jag höll på att borra min båt i sank.

Då kom undret, som frälste mig. Högt uppe öfver människorna på stranden hängde en hand, enorm som den hvilken satt märket på mitt segel, men vit, vit, och handen höll en lykta, och dess sken föll som en plötslig vit dager ned öfver den svarta öfverskådliga mängden. Och då såg jag människokroppar med getingtaggar, och människokroppar med räfsvarsar, och människokroppar med hundhufvuden, blodhundshufvuden med röda käftar och hängande tungor . . .

Och vinden blåste upp, och muntert styrde jag ut till hafs med det svarta märket på mitt segel, och solen rann upp ur hafvet.

9.

På en stor slätt utanför en stad var all landets ungdom församlad. Midt ibland dem stod en jätte: hans fot var lång som en gata och hans flata hand bred som ett torg, och han var så hög, att han icke kunde stå rak under himlen utan måste böja sitt hufvud. Hans stämma var så stark, att när han talade, skälfdes landets ungdom som aspblad för en vindfläkt.

»Hoppa, hoppa kråka!» ropade han. Och all landets ungdom gaf sig till att hoppa kråka.

»Couche-là!» skrek han. Och all landets ungdom kröp som hundar intill hans fötter.

»Häröfver!» kommenderade han och höll ut sitt ridspö. Och all landets ungdom sprang öfver ridspöet, i väldresserad prydnad.

»Schene Rariteten! Schene Rariteten!» lismade han. Och all landets ungdom köpte hans schene Rariteten mot kontant valuta — hedern, slagen i småmynt.

Då tog jätten hvar och en lillepytt och tummeliten på sin flata hand, men icke en för en

utan högvis, och han kastade handfull efter handfull ut i luften. Men när fältet var tomt, sutto mång tusen svarta kryp rundt ikring på predikstolar och katedrar. Till en början tyckte jag det var råttor; men när jag såg närmare efter, fann jag att det var människor och sedan att det var landets ungdom.

10.

Jag satt på hafsstranden, en förmiddag i högsommaren. Hafvet låg stilla och solglimmande framför mig, och en stor mängd människor badade. De nakna, hvita kropparna, det blå vattnet och den gyllene dallrande luften — jag tyckte mig se ett stycke sydländskt, grekiskt lif.

Små böljor slogo upp öfver strandens kiselstenar, gledo tillbaka och kommo igen, — små och makliga, som knappast kunde få namn af böljor. Det var hafvets minsta barn; och de talade för sig själfva, såsom barn hafva för vana, och jag förstod, att allt hvad de pladdrade, var något som de nyss hört af far och mor och som de nu upprepade för sig själfva, utan att veta ordens mening.

»Jag, hafvet, är den stora hälsokällan, den enda som håller världen frisk. Jag har salt nog för alla lifvets kadaver, och i mig tvätta människorna sig rena.

Det är *ett*, som människorna behöfva: att hålla kroppen ren. Däri ligger frälsningen och

framtiden, — i att vårda sin kropp som ett kostligt käril. Hellre slå sin fiende ihjäl än glömma att ömsa skjorta: så lyder första budet i den nya sedelag, som en gång när gesällerna lärt sig tiga i församlingen den nye herren skall gravera på guldtafvel inför allt folket. Och liksom han ömsar skjorta och tvager sin kropp hvit, skall han vämjäs vid den tro eller tanke han burit veckan öfver, och hans själ skall ständigt gå omkring i skinande hvitt linne.»

II.

Jag möter dem, ögonen, hvart jag går och står, i allt och hos alla.

Inne i de folkrika städerna och ute i de vida ödemarkerna, vid den nyföddes vagga och vid kistan som sänkes i jorden, då den lycklige ler och när stackaren gråter, — jag möter dem, ögonen, öfverallt och alltid.

Hos den kvinna jag skulle velat älska och hos min bästa vän, hos bödlarna och hos offren, hos de store och hos de små, under sidenhufvan och under filthatten, — jag möter dem, ögonen, ideligen desamma.

De omhvärfva mig dag och natt; om morgonen, när jag vaknar, stå de kring min säng, och om kvällen, då jag slutit mina ögon, glimma de fram ur mörkret. Och de äro ej endast tvenne, såsom i en människas ansikte, utan de myllra fram i myriader som ur ett outtömligt skrin, som om de tillhörde en fantastisk jättepölp, hvilken grepe om hela jorden med sina

armar. De följa mig som ödet, de sitta fast i min själ som tänder i kött. Jag måste se dem, hur jag än vänder mig bort; jag måste känna dem, hur jag än rifver dem ut; jag andas dem med luften och insuger dem med solskenet; jag äter dem med människornas ord och böckernas tankar . . .

Med ett uttryck hälften som hos en miss-handlad hund, hälften som hos en fiende i försåt, — liksom en dragen knif under rocken och smygande steg bakom ryggen, — liksom tankar, hvilka aldrig fått ord, liksom ord, hvilka aldrig blifvit annat än en hväsande hviskning, — lidande och lömskt, hotande och hatfullt, — stirrade in i mina, ögonen, de sjukes, svages, förkrympes ögon, slafvarnas ögon, som skymta herrens blåa mantel vaja i framtidens gyllene horisonter.

12.

Jag bor icke bakom lästa dörrar och nerfällda gardiner; alla förbigående kunna se in genom mina fönster. I som misstänken, att jag sitter till halsen i styggelse och att spyflugor surra i svärmar kring mitt hufvud, — kommen till mig och sen!

Jag skall stå på min dörrtröskel och emottaga er, jag skall ledsaga er genom alla mina kamrar, jag skall öppna alla skåp och låta er titta på alla hyllor. Men först skolen I ömsa skor och tvätta edra händer, ty på er smuts biter ingen skurning och jag vill ej ha märken efter era fingrar på mina saker.

I skolen finna blankpolerade käril och möbler utan ett enda dammkorn, doft af många blommor och rummen fulla af sol; men spyflugorna skolen I icke höra, utom de som alltid surra och svärma i era hjärnor. Måhända skolen I peka på några flugor, som ligga döda på fönsterkarmen; men vi segla alla med lik i lasten, och flugor äro icke de värsta liken.

Kommen till mig! Jag rädes er icke. Det är I som ären de fege; jag känner er så väl. Jag skall följa er ut i ödemarken, och I skolen få bära knif i gördeln, och jag själf skall endast ha mina tomma händer. Jag känner er: I ären som den ilskne hunden, som nog vågar bita mig i hälarna men som stryker fegt förbi med svansen mellan benen, när man fäster ögonen på honom. Sålunda dristen I er väl att stöta knifven i mig, när jag oförvarandes vänder ryggen till, men ser jag er i ögonen, gån I kutryggiga därifrån.

Jag kännen er: I ären fege.

- 13.

Jag förtärde mitt svarta bröd, som jag dopade i vatten för att få det mjukt. Vid grannbordet sutto mina fiender, åto lärktungor och drucko kosteligt vin.

»Du skall icke tro,» sade en af dem, »att vi icke veta gifva dig den ära som dig tillkommer. Vi göra dig full rättvisa i våra tankar. Vi högakta ditt mod och din fasthet. Du har aldrig ingått kompromisser, du har alltid ställt dig i breschen, du har aldrig skytt någonting för att värna om din öfvertygelse, och framför allt har du varit ärlig mot dig själf: pröfvat, granskat, värdsatt, ständigt på nytt igen. Det är stort, vi veta det, vi kunna icke annat än högakta dig för det, fastän vi också mena, att du är värst mot dig själf och går dig själf i vägen.»

Då svarade jag:

»God mat ger godt hull och godt lynne. Du ser världen i vindager och matimma, och

äfven din fiende ter sig för dig i den belysningen. Du kastar till mig ditt medlidande och tror att du gör en god gärning; ty din dussinsjäl förstår ej, att det är för mig som ett benstycke från ditt rika bord.

Och fastän ditt ansikte är svullet och blosande af för mycken förtäring, ser jag ändå slafmärket brinna på din panna, när du talar så. Ser du då icke själf, huru din själ ligger blottad och bar i dina ord. Den ligger rykande i din hand, och röken stinker emot mig.

Räta nu på dina öron och öppna din mun och spärra upp dina ögon på vid gafvel, att visheten må kunna falla in i dig genom alla hål:

Du rosar mig, därför att jag aldrig varit en väderflöjel, som ställt sig in i vindriktningen för dagen. Du rosar mig, därför att jag alltid sett världen i fågelperspektiv, så att lifvets hvardagsintressen tett sig så små, att de undsluppit min blick. Du rosar mig, därför att jag föredrager denna tarfliga kost framför att ljuga den dumme vis och kyssa råheten. Allt detta rosar du; — hvarför? Därför att du tror, att jag haft ett val att göra; därför att det för dig själf varit ett val; därför att du icke kan förstå, att allt detta endast var min själs naturliga växt och nödvändiga yttringsform. Du har vägt på vågskål, på krämarevis, i hela ditt lif, vid alla dina handlingar; du känner ej andra instinkter än krämarens, du ser i alla andra blott ditt eget

krämarebeläte, du mäter med krämaremått och dömer med krämarehjärta.

Hvarför ömkar du mig: därför att jag för dig är en krämare som gjort dåligt geschäft. Hvarför rosar du mig: därför att jag för dig är en krämare, som alltid användt justerade vikter.»

14.

Jag satt i stugan och omkring mig voro alla mina vänner. Min blod rann het, mitt hjärta stod fullt af oro, och jag hade svårt att andas. Då sprang jag upp, och gick af och an på golvet.

»Hvad går åt dig?» ropade mina vänner.

»Här är så skumt, och luften är icke god.»

Då ryckte det i mina vänner, och de sutto alla stumma och sågo på mig med stirrande ögon.

»Det är något som du inbillar dig,» sade han som sålt sitt ena öga för en kontorspulpet.

»Hvarför skulle annars icke vi andra ha märkt det?»

»Sen I icke, hur solen skiner! Låt oss öppna alla dörrar och fönster.»

»Den vill visst skaffa oss snufva,» skämtade humoristen och kröp in i kakelugnsvrån, där han snart började snarka.

»Vår stuga är en stuga så god som någon ann,» deklamerade han, som alltid måste dekla-

mera, sedan han en gång tappat sin naturliga röst i en dypöl.

»Duger den för oss, kan den väl gå an för dig också,» hväste han som afyttrat sin öfvertygelse för en tjugufemöring, i den tanken att det var en guldpennning, och som fick en sur uppstötning af samvete, hvar gång han skymtade en egen mening.

»Rulla ner gardinen, så slipper du se solen,» hviskade han som aldrig vågade tala högt, sedan han en gång fått en spark af sin herre, då han sagt, att dennes hund hade långa öron.

»Det fattas bara, att du lämnade vår lugna stuga och oss och alltsammans och gåfve dig ut i vildmarken,» hänlog han som släpade på klumpfot, som om han hade black om benet.

»Du sade ordet,» ropade jag, och mitt ansikte lyste upp rummet med solsken.

Då sprungo alla mina vänner upp från sina platser. Och den enögde stack med sitt enda öga, och han som snarkat stod yrvaken och såg dum ut, och deklamatorn lyfte sin hand i patos, och på den gallsjuka skälfde läpparna, som om de ord han skulle vilja säga voro så stinna af galla, att de ej kunde slippa ut, och hviskaren såg ut som om han bad, och klumpfoten fick spasmer.

Jag störtade mot dörren, men då skreko de alla i munnen på hvarandra:

»Men kom ihåg, att har du en gång stängt den dörren efter dig, så slipper du aldrig åter in.»

Jag höll på dörrvredet, vände mig om och såg på mina vänner. Och jag kände dem icke mer igen; det var mig som om jag aldrig sett dem. Det var hundar som jag ryckt köttstycket ifrån, det var falskspelare som jag avslöjat, det var vilddjur som gått miste om bytet, det var slafvar som jag piskat, men det var icke de samma som jag förut nämnt mina vänner. Och stugan — hon var en vilddjurshåla, ett dårhus, en ormrede, ett getingbo, — hvad som helst, blott icke min gamla stuga.

Och jag ryckte dörren upp och slog den igen med fart. Och fönsterna stodo fulla af ansikten, men själf vandrade jag ensam och glad, i majluft, bland majblom.

15.

Jag hade vandrat från bittida på morgonen. Det började redan kvällas, trakten var öde, och jag såg icke till någon mänsklig bostad. Natten kom, svart och utan stjärnor.

Jag stannade vid att se vägen klyfva sig i tvenne grenar. Jag stod just villrådlig om, hvilken väg jag skulle välja, då en lykta glimmade alldeles invid mig. Vid dess sken såg jag en gammal man, sittande på stammen af ett kullfallet träd; och hans skägg var så långt som om det vuxit i årtusenden, och hans hufvudhår var så hvitt, som om det hvitnat med istidens snö.

»Kan du säga mig, gamle man,» sporde jag, »hvilken af dessa tvenne vägar jag bör gå för att finna herbärge för natten?»

Gubben blickade upp, och hans ögon, hvilka syntes mig lysa från ett omätligt djup och från ett afstånd som aftonstjärnans, granskade mig uppmärksamt.

»Gack till höger, unge man. Ser du ljuset därborta, det stora ljuset, som ser så stort ut,

därför att det är så nära. Följ vägen i riktning af detta ljus; då skall du före midnatten hinna fram till ett värdshus, där du skall finna en varm säng stå väntande på dig, en god aftonvard och ett muntert sällskap.»

»Men säg mig också,» sade jag, »du gamle underlige man, som ser så vis ut: hvart leder vägen till vänster, och hvad är det för ett litet ljus, som blänker helt svagt i fjärran?»

»Det ser så litet ut, därför att det är så oändligt långt borta,» svarade den gamle. »Annars är det det största och klaraste ljus, som någonsin lyst i världen. Men låt det icke locka dig, ty du hinner aldrig fram.

»Jag själf stod en gång vid denna skiljoväg, alldeles som du, unge man, villrådlig om hvart jag skulle gå. Det är nu länge sedan, jag var då ung som du; och det var en kväll som denna, men mörkret låg tusenfaldt djupare. Jag tände min lykta och gick åt vänster. Och timmarna blefvo år, och åren århundraden, men natten låg kvar omkring mig, och ljuset lyste framför mig alltjämt lika litet. Då tröttnade jag och vände om, och nu sitter jag här igen och vet ej hvart jag skall gå.

»Gack åt höger, unge man, ditåt där det stora ljuset lyser, hvilket synes så stort, därför att det är så nära. Du skall finna en varm säng och en god aftonvard och ett muntert sällskap.»

»Men du själf, gamle man, längtar icke äfven du efter värme och tak öfver hufvudet, nu då natten är inne och kylan faller?»

Då lyfte åldringen sin lykta, och ljuset föll starkt på hans ansikte, och det hade ett uttryck, stumt och gåtfullt som den stjärniga vinternatten. Och han reste sig upp, och han växte inför mig, tills han stod som ett berg med evig snö på sin hjässa, och jag själf kände mig mindre än det minsta kryp på marken.

»För mig finns icke natt, ej heller dag; och jag får icke rum i människornas hus, och äfven om jag det finge, skulle människorna icke släppa mig in. Ty de känna mig icke.»

16.

Luften fylldes med lergula moln, regnet öste, och åskan kom rullande och skrällande in öfver staden. Mörker föll öfver jorden, jag tände min lampa och skrufvade luckorna för mina fönster.

Då väktaren i domkyrkotornet tutade midnatt, hördes ett skri som ur världens inelfvor, och tvärs genom rummets gula lampdager klöf sig ett blåhvitt blänkande svärd. Då jag såg upp, satt en främmande man midt emot mig på andra sidan bordet. Håret sken blåhvitt, som ljungelden när åskan är midt öfver, samt föll i orm- och zigzaglinier ned öfver pannhvalfvet; munnens leende var ett barns, men ögonen voro skelande som därens.

»Jag är den vandrande juden, den man ock Ahasverus kallar. Jag är fågeln Fenix, som brännes å bål hvart hundra år, men står levande upp igen ur sin egen aska.»

En stund förflöt — en sekund eller en timme.

»Jag är mänsklighetens minne, som en gång i hvarje släktleds lif kommer upp i dess hjärna, likt den nattliga blixten, hvilken lyser på en värld, som är dagens men dock en annan. Jag är den store häxmästaren, som framtrollar framtidens fata morgana för människorna. Jag står med ena foten i det grå bakom och med den andra i det mörka vardande. Jag är det kunskapens träd på godt och ondt, som Herren planterade i Eden.»

Åter förflöt en stund — en sekund eller en timme.

»Jag är han som genombryter cirkeln, i hvilken tidernas ande rullar sig samman, för att stanna eller löpa sin egen bana om igen. Jag är gubben och barnet. Jag är urmänniskans samvete, hvars blod rinner ur allhjärtat; men jag är ock den siande profeten.»

Och åter förflöt en stund — en sekund eller en timme.

»Lefvande, heter jag den galne; död, heter jag snillet.»

Då gol tuppen. Främlingen var borta, och genom springan mellan fönsterluckorna lyste den grå morgongryningen.

17.

Jag hade lämnat de grunda vikarna och de trånga sunden, ty jag hade tröttnat på idyller med rök ur hyddor och hade sett mig led på den sol, hvilken i orubblig dumhet sken lika öfver den rättfärdige och den orättfärdige.

När jag seglat genom hela min ungdom och öfver många haf på min smäckra lustjakt, mötte mig en morgon, då jag kom upp på däck, den stora sköna syn, mot hvilken min håg stått i årtal under skumma dagar och ljusa nätter. Från horisont till horisont och tvärs öfver himlahvalfvet spände sig en portal af månskärans form, och på denna jättebåge gnistrade i guldbokstäfver dessa orden:

Här är ingången till sanningens rike.

När kvällen sjönk öfver hafvet, gled min farkost in genom portalen, vid ljudet af en musik, sådan man icke får höra i hvardagsvärlden — — —

I femton månader hade jag dvalts i det nya landet. En dag låg jag utsträckt på däckets af min lustjakt, stirrande in i rymderna, och var hvilande glad i min själ. Himlen var röd, röd som rosen och vinet, röd som kärleken och blodet, och oceanen var röd som himlen. Och på den röda himlen satt den svarta solen, svart som kolet och den stora sorgen, och nere i de röda djupen stod dess spegelbild som en kolossal pelare af samma färg som granaten har, när den drager i svart. Längst ute i horisonten glänste en gyllene rand, likt en guldfrans kring det röda täcket, — det var mina nyupptäckta öar, på hvilka jag vandrade som en andre Adam i paradiset, en ny människa i en ny värld. Ty hvad som i den gamla världen varit krokigt, var här rakt, och hvad min gamla människa vant sig se i zigzag, lopp här i cirkel; här stapplade de förra dygderna på kryckor, likt åldringar som snart skola dö, under det att synderna stodo i rikaste blom; och de frukter, som växte på dessa okända träden, bjödo mig en kost af sällsam friskhet, fastän de voro af samma sort som de, i hvilka moder Eva bitit, medan jag i dem, som jag medfört från den gamla världen som dess yppersta äring, fann maskar i kärnhuset.

Jag låg utsträckt på däckets af min lustjakt, och mitt öga stod på den gyllene fransen kring det röda täcket, och jag var hvilande glad i min själ. Och de vackra tankarna lösgjorde sig sakta ur det lösta hvita känslfloret, och lade det af

sig, och stego fram och lutade sig öfver själen och speglade sig i den. Och deras anleten stodo fulla af ro, och ögonen voro leende, och läpparna rörde sig, — plötsligt hörde jag min egen stämman säga:

»Lycklig, lycklig, lycklig den som funnit den enda stora sanningen och kan hvila ut på dess ängar. Ty för honom — hvad äro fienderna, hvad är döden? Fjun och strömoln. Lifvet, det är hans egen själ, och hans själ är en gästbudssal, i hvilken han firar stillsamma fester. Trefaldt lycklig den som kan hvila ut på ängarna och höra den eviga sanningens bäckar porla!»

Då susade det genom luften och hördes fågelskri, och då jag lyfte mitt öga, såg jag den röda rymden fylld med fåglar, svarta som solen, med sjöfåglarnas långa, spetsiga vingar, de som bära på de långa färderna. Men när de hunnit midt öfver min farkost, sänkte sig den som flög främst ned och satte sig på toppläntan, och, talande med mänsklig stämman, sade han:

»Den som kastar ankar, är snart ur spelet. I går det förlofvade landet, som flyter af mjölk och honung, i dag ödemarken, hvori ingen blomma växer. Ditt Eldorado är i morgon ett stenadt land. Nu susa vi öfver ditt hufvud, medan du ligger och drömmer i ditt stolta välbehag, glömande att du själf flugit öfver gamla länder, där människorna sofvo. Bortom dina öar ligga nya världar och brinna nya morgonrodnader.»

Och den svarta fågeln lyfte på sina breda, spetsiga vingar, de som bära på de långa färderna, och sträckte ut mot horisonten, och försvann ned inunder den gyllene frans, som mina öar väfde kring havets röda täcke. Och den svarta solen flammade, och jag satte till alla mina segel, och i den storm som kom farande i fågelskarans följe sträckte min smäckra lustjakt ut i vindens riktning, själf lik en fågel, sjöfågel, stormfågel — — —

18.

När jag dagen efter min första bergstigning trädde ut ur mitt hus och gick nedåt gatan, varseblef jag en man, som stod vid gathörnet och fixerade mig med två lysande kattögon. Jag fortsatte min väg, men jag kände, att han smög efter mig. När jag vände mig om, såg han åt sidan; när jag stannade, stod han och granskade varorna i ett butikfönster. Jag gick in i ett hus; men när jag kom ut igen, mötte mig åter två lysande kattögon borta vid gathörnet.

Sedan dess har han följt mig, förföljt mig, dag ut och dag in, år efter år.

När jag kommer in på värdshuset, slinker han efter och sätter sig vid närmaste bord med sina vänner. Jag hör honom skratta med sitt underliga läte, som liknar nattskärrans, och jag har på förnimmelsen, att det är om mig han talar.

När någon stuckit mig i hälen, och såret ömmar då jag trampar på de kullriga gatstenarna, så att ansiktet skälver af smärta, — då kommer han emot mig pösande och vältillfreds, och han slår hatten mot knäna, när han hälsar, och han understryker sin förbindlighet, på det att jag må kunna få ögonen på den förolämpning han inbäddat däri.

Men när jag sitter med handen full af ess och trumf, då smyger han in i sidogränderna, så snart han ser mig komma långt borta; ty då vill han icke möta mig. Det enda jag får se af honom, är hans krökta rygg, som påminner om en åthutad hundvalp, och en sned, dolsk, hatfull blick ur hans lysande kattögon.

Men i går, när jag såg honom komma långt nere på gatan och vika in i en sidogränd, skyndade jag in på en genväg, gensköt honom, ställde mig midt framför honom och såg honom in i ansiktet. Han log, såsom människor le i förlägenhetens förbittring, och kattögonen föllo nedåt såsom en värja, hvilken man slår ur motståndarens hand.

»Hvarför bär du glas kring ditt smutsiga innanmäte?» sporde jag.

Då ryckte han till, som om jag stuckit en knif igenom honom, och det sköt emot mig en sned blick ur hans kattögon, så mättad med ondska, så stinn af galla, att jag tyckte orenligheten sprutade öfver mitt ansikte; och plötsligt blef han blossande röd, i en skam utan

namn, som om jag öfverraskat honom på lönskaläge.

Då ropade jag glad:

»Nu har jag dig! Du är en af dem som gå och bära på den feges skamfullhet öfver sig själf och på den feges missundsamhet mot alla dessa orädde, hvilka äro hans dåliga samvete!»

19.

Midt ute på den ocean, som utbreder sin omätliga yta mellan gamla och nya världen, såg jag en förmiddag från däckets på min lustjakt en svart punkt långt ute i den eljes nakna och tomma horisonten. Först trodde jag, att föremålet var ett skepp, men i samma mån som det närmade sig, visade det sig vara ett djur, af okänt utseende men snarlikt oxen, hvilket sprang på vattnet som ejdern. Redan på långt afstånd bölade det emot mig:

»Hvem är du, kryp?»

»Kryp kan du själf vara,» genmälte jag. »Jag är Ung Ofeg. — Men hvem är du själf?» tillade jag, då monstret kommit fram jämsides med min farkost.

»Jag är den store *Bos Humanitatis*, kring hvilken folken dansa. På knä med dig!»

»Jag har ej för vana att tillbedja okända gudar. Blotta ditt väsens ryggmärg och din själs njure, att jag må lära känna, af hvad skrot och korn du är!»

Då sprang fram ur odjurets mun en pergamentsremsa, liksom på gamla medeltidsmålningar, och på denna voro präntade dessa ord:

»Allas Bästa det Högsta Vål.»

Och kolossen bullrade:

»Detta är den stora sanningen, den enda sanningen, som någonsin funnits i världen och någonsin skall finnas. På knä med dig! Den sanningen tillbedja alla folk, och alla tungomål sjunga dess lof. För den skall allting falla ned på sitt ansikte i stoftet. På knä med dig! Allt skall bringas i samma nivå, medelnivå; hvad som är under skall lyftas upp, hvad som höjer sig öfver skall mejas af. På knä med dig, säger jag!»

»Jag tror dig icke. Jag tror på den Ene. Jag tror på mig själf. Den gud, för hvilken jag skulle kunna ligga på knä, bor inne i min egen själ, där jag redt honom en kammare. Jag matar honom med mitt bästa vin, jag fyller rummet med sällsynta örter, och det är mitt lifs fröjd att se, huru min ögonsten stundligen växer sig stor. När han en gång blir fullfjädrad, skall han sväfva fritt i de blåa rymderna högt öfver den sump, hvori dina kräldjur vältra sig.

Det är honom du vill döda. Ty i samma stund jag böjde knä och tillbåde dig, du monster som blickar dufva, skulle min stolte gud uppge andan.»

Då fnyste odjuret, så att vattnet gick i vågor och yrde som skumstänk,

»På knä med dig! Annars trampar jag både dig och din unge under min klöf sönder och samman till det ömkliga stoft I ären.»

»Men, om jag vore den starkaste,» log jag.

»Du! Kryp!»

»Vet du ej, huru den lille rofstekeln rår på den stora fjärilslarfven? Jag skall sätta mig på din hud som blindknaggen, och du skall besa hän öfver oceanen, i vanmäktigt raseri, under mina styng, liksom din broder på de vida betesfälten. Vill du dusten?»

Då satte monstret i väg, och vattnen stodo ikring den flyende som ett moln af skum, och min farkost gled sakta fram öfver oceanen, som låg stilla i middagssolen, och bortom stäfven hägrade den nya stranden.

20.

Dagen var inne, då den stora kampen skulle stå. På fältet utanför staden voro de båda fientliga härarna uppställda: på höjderna i norr stodo svartrockarna och de stjärnprydde, nedanför dem blusmännen i tallösa skaror, hvilka förlorade sig för ögat, där de längst ute samman-smälte med horisonten.

Signalen till anfall hade redan ljudit i blusmännens läger, då jag gick ut genom stadsporten. Vägen lopp fram midt emellan härarna, och det fanns ingen annan väg för mig att vandra än denna.

Jag hade ej gått hundra steg, då jag hörde ett dån, som om åskan åkte fram. Det var blusmännen som ropade:

»Det är en svartrock! Tag fast honom!»

Och redan innan ekot förtonat, hörde jag ett dån, men denna gång liknade det ett orgelackord i kyrkan. Det var svartrockarna och de stjärnprydde som ropade:

»Det är en blusman! Tag fast honom!»

Då lyfte jag min hand för att få tystnad; därpå sade jag:

»Jag är icke svartrock, ty jag hatar mörkret och älskar middagssolen. Jag är icke blusman, ty min stolthet är glad och mitt trots lekande och jag vore hellre fjäril än myra.

Jag vill ej slåss tillsammans med er, blusmän, ty om I vinnen seger, blir allt som är mig kärt lagdt för fäfot. Jag vill ej heller stå i era led, svartrockar; ty — sådant läder skall sådan smörja ha. I ären lika goda kålsupare tillhopa.

Hvarför trätens I? Gån hellre in i kyrkan, som nu ringer till otta inne i staden, och slån upp i era psalmböcker och sjungen endräkteligen den gamla versen: O, hur skönt och ljufligt är, när bröder kunna sämjas!»

Därpå fortsatte jag min väg och gick ut i ödemarken. När jag gått en timme, hörde jag det första skottet. Då vardt jag glad i min själ, ty jag sade till mig själf, att nu sprack den store Beelzebub.

21.

Striden var slut och målet hunnet. Jag hade uttjänat mina fem år för Rachel, och de tolf verken voro fullgjorda. Jag såg på allt hvad jag gjort hade och fann allt ganska godt. Då helgade jag den sjunde dagen till en hvilodag. Rachel satt vid mina fötter, och omkring mig hvilade mitt konungarike stilla i middagssolen.

De tre vise männen från österlandet inkommo och lade ned för mina fötter guld, rökelse och myrrha. En annan skänkte elefantens betar, en tredje isbjörnens hud, och i mina salar dansade arabiska houri's.

Men utanför mina dörrar skönjde jag en lång rad män, klädda i hvita sidenkläder och med ansikten af tystnad; och hvar och en af dem bar under sin vänstra arm ett silfverskrin. Och alla männen voro så lika hvarandra som det ena hvita håret liknar det andra, och skrinen tycktes mig vara ett och samma skrin, mångdubbladt genom glastärningens facetter,

»Hvem ären I?» sporde jag den närmaste af de hvitklädde männen, han som stod i dörröppningen.

»Vi äro de kommande dagarna allt intill ditt lifs ända, hvilka stå väntande på att en efter annan insläppas i dina salar,» svarade han och bugade sig ända ned till jorden, hvarvid alla de som stodo bakom, ända ned i horisonten, bugade sig på samma sätt, som om någon dragit i en osynlig tråd, hvilken lupe genom dem alla.

»Och hvad gömmer I i edra skrin?» sporde jag åter.

»Det är partituret till den hymn, som dina tjänsteandar hvarje morgon skola spela till din ära,» svarade den hvitklädde mannen. Och åter bugade han sig ända ned till marken, och åter följde alla de andra hvite männen hans föredöme.

Då grep mig en gäspning, så stor och så lång, att de hvite männen skälfde som dimma i blåst och väggarna i min sal fladdrade som teaterkulisser. Och jag sprang upp från min tron, tog min staf, min kikare och min väska, och — vaknade ur drömmen.

22.

En sommarnatt med fullmåne gick jag ut i skogen. På en öppen plats mellan alar fann jag tidsguden hvilande i månskenet.

»Hvad söker du i skogen på denna sena timma?» sporde han. »Du ser så tankfull ut, och ditt öga blickar ängslan.»

»Jag söker bot för människorna,» svarade jag. »Släktet är håglöst, dådlöst, modlöst. Man kan vara bekymmerslös, men det är af slapphet; man kan vara orädd, men det är af fatalism; man kan vara stark, men det är af resignation. Jag letar efter den trolldomsört, hvars saft ensam kan ge människorna lusten öfver att vara till, glädjen i blott och bart det att lefva, gör foten lätt, lynnet lätt, skapar de stora drömmarna och de stora vågstyckena. Jag söker efter mänsklighetens ryggmärg, som hon tappat.»

Guden låg tyst och såg ut i oändligheten, som blinkade hemlighetsfullt emot honom. Jag tyckte han log, men plötsligt såg jag honom

rynka ögonbrynen. Då kom där ett dån genom skogen långt borta, och mörker föll, och dånet närmade sig, och mörkret tätnade, och inne i skumrasket rörde sig ett fantastiskt skuggspel, otydliga kroppar med rödt glimmande ögon, — med ett blef dånet till hundskall, och jag såg ett månghundratataligt koppel störta mot mig. Instinktliskt rätade jag på mig och grep om knifven i mitt bälte.

Då hörde jag någon skratta, alldeles invid mig, skratta helt godt och stilla. Och hundskallet tystnade, och mörkret vek, och skogen stod omkring mig tyst i den månljusa sommar-natten, och på den öppna platsen mellan alarna hvilade tidsguden, leende.

»När tiden är inne,» sade han, »när mänskligheten kommer spörjande och letande efter trolldomsörten som du, då skall jag frammana den stora Faran. Då skall släktet draga knifven ur bältet och räta på sin rygg, — alldeles som du själf nyss. Då skall det återfå sin borttappade ryggmärg.»

23.

På en äng, kring hvilken berg slöto ring, bodde människorna. Solen sken, och det var sommar. När jag mot aftonen började stiga uppför bergssidan, dansade somliga i ringdans, andra drucko kaffe i gröngräset, och åter andra lärde barnen abc.

Nästa dag mot aftonen hade jag gått berget rundt i spiral och stod på en utskjutande afsats, från hvilken jag hade utsikt öfver ängen inunder mig. Ingenting tycktes ha förändrats sedan gårdagen: människorna dansade, drucko kaffe och lärde barnen abc, alldeles som när jag lämnade dem. Jag ropade till dem att följa mig på vandringen mot de höga utsiktspunkterna, men ingen svarade, ingen tycktes höra min stämma.

Andra dagen mot aftonen hade jag åter gått berget rundt i spiral och stod på en utskjutande afsats, som låg midt öfver den, från hvilken jag dagen förut sett ut öfver dalen. Djupet inunder mig företedde alldeles samma anblick, blott med

den skillnaden, att alla föremålen voro mindre. Men när människorna fingo syn på mig, blefvo de synbarligen förbittrade: den ene hånlog, den andre brukade glåpord, den tredje kastade sten. Då fortsatte jag min färd, och min själ stod full af medömkan, och jag tänkte långa kommentarier till texten: att allt förstå är att allt förlåta, och jag satte det mänskliga lidandets nya religion på rim och meter.

Tredje dagen mot aftonen hade jag åter gått berget rundt i spiral och stod på en utskjutande afsats, hvilken sprang ut öfver bråddjupet midt öfver de tvenne afsatser, på hvilka jag stått de föregående dagarna. Jag tog en sten och kastade honom med all kraft rakt ut framför mig; men ändock, och fastän bergväggen syntes mig tvärbrant, föll den ned på denna. Jag såg, att människorna rörde sig nere på dalbotten, och trodde mig af deras rörelser förstå, att de fått syn på mig. Men huruvida de vinkade eller hötte, kunde jag ej afgöra, ty de voro fågelperspektiviskt små. En och annan krälade uppför bergssidan, på samma stig som jag vandrat, och han syntes mig ej större än en myra. Men vare sig det var hot eller vink, och om bergsklättrarna kommo för att följa mig eller släpa mig ned tillbaka, — jag aktade intet därpå. Min bröstorg häfde sig i bergsluften, och mitt hufvud var klart. Moln gledo fram öfver dalbotten och allt hvad som fanns på denna, och min blick stod på

fjällets soltindrände snötinne, dit stigen snodde
sig. — — —

Fjärde dagen mot aftonen — — — — —

— — — — —

— — — — —

24.

Det var söndag i vårtiden, och kyrkosången ljöd öfver byn. Uppe i almen, som stod borta bakom kyrkogårdsmuren, sutto två gamla råkor.

»Nu går prästen på predikstolen,» sade den ena.

»Hvad är det han säger,» undrade den andra.

De två gamla råkorna lade hufvudena på sned och lyssnade.

»Bröder i Kristo!» hördes prästens stämma inne från kyrkan. »Så säger herran: Jag är vägen, sanningen och lifvet; hvilken som tror på mig, han skall lefva, om han ock död blefve.»

»Hvem är herran?» frågade råkmor.

»Det är den store svartrocken, hos hvilken de små svartrockarna äro i tjänst,» svarade råkfar.

»Hvad finner man nu på därinne? Jag tycker, det känns så tyst.»

Råkfar hoppade ned ett par grenar, lutade hufvudet och tittade in genom kyrkfönstret.

»Prästen står och snusar, och folket sitter i bänkarna och nickar med hufvudena, — Gud förhjulpe mig, tror jag icke hela församlingen sofver!»

Då skrattade de två gamla råkorna, och det kraxade igen hundrastämmigt nere ifrån byn, och hela svärmen baskade upp ur almdungen och kretsade kring kyrkan med ett sådant helveteslarm, att människorna sprutto upp ur sin goda kyrksömn och prästen kom af sig. Men råksvärmen drog bort öfver markerna, och folket nickade igen i bänkarna, och åter hördes prästens röst:

»Bröder i Kristo! Så säger herran: Jag är vägen, sanningen och lifvet; hvilken som tror på mig, han skall lefva, om han än död blefve — —»

»Det här blir sömnigt,» afbröt råkfar, som flugit upp på sin gamla gren.

»Det är vårluften, som tar på krafterna,» menade råkmor.

»Om man skulle ta sig en liten förmiddagslur?»

»— — — så är det herren täckeligt,» hördes prästens röst inne från kyrkan.

Och de två gamla råkorna satte näbben i vingarna och sofvo.

Nu hördes ej ett lefvande knyst, — annat än prästens stämma. För tredje gången ljöd det, i söndagsstillheten:

»Bröder i Kristo! Så säger herran: Jag är vägen, sanningen och lifvet — — —»

Men nu lade prästen en half fjärdingsväg mellan orden, så att han förlorat »sanningen» ur

sikte, när han omsider hann fram till »lifvet», och måste skölja vägdammet ur strupen med ett glas vatten. —

Men högt uppe på himlen satt solen. Hon lade just en sned blick in genom kyrkfönstret, och när hon varseblef den fridsamhetens guds-välsignelse, som rådde i templet, kunde hon ej annat än le. Men då, som med ett trollslag, stod den sofvande kyrkan höljd af vårens hela blomsterrikedom, och almtoppen, där det gamla råkparet njöt sin för-middagssiesta, drog öfver sin nakenhet en grön slöja.

25.

Häromsistens satte jag mig vid stora allfarvägen för att studera det djuret *Lepus bipedes* i dess särskilda arter.

Först kom en medelålders man af det lägre folket. Jag lät mörker omhvärfva honom, ty räddhågan är en snigel, som vid dagsljus håller sig inom sitt skal och som endast i mörkret kryper ut därur. Medlet verkade genast. Än stannade vandraren, lyddes andlöst och stirrade med glupska, skrämnda ögon in i skumrasket, än åter gaf han sig till att springa, flämtande och andfådt. Han skrämde upp sig själf; han stönade, när en gren knäcktes under hans fötter, och han hukade sig ned, då en fågel rörde sig i träden öfver hans hufvud. När jag sedan blåst på mörkret och dagern med ens åter stod ljus omkring honom, såg han sig om med förvildade blickar, torkade svetten ur pannan och slank snopen bort åt vägen.

»Det var barnet, som är mörkrädt,» sade jag för mig själf.

Men från samma håll som den försvunne nal-kades en skara kristianer, män och kvinnor. De sågo alla ut, som om de voro lönlige illgärnings-män och buro på dåliga samveten. När någon log, slutade leendet i en spöklik grimas, som om han plötsligt kom ihåg, att man ej tordes le. När en af männen råkat snudda vid en af kvinnorna, sneglade de båda uppåt himlen, liksom för att se efter om en otillåten handling märkts. När en fågelhane lockade på sin hona inne i busksnären, fingo deras anleten ett uttryck af förskräckelse och de gjorde korstecknet.

»Det var de sjuka,» sade jag för mig själf, »de hvilkas själar äro förgiftade af syndkänslan. Af denna ha de gjort brillor, genom hvilka världen ter sig skum och förvriden. Till sist särskilja de sitt lytta samvete från sin kropp, förlägga det utom sig, ge det kropp och namn, göra det till sitt lagbud och till sin herre, kalla det moral, kalla det gud. De tillhöra de feges stora kategori, ty de våga icke förlita sig på sig själfva, och ordet själfkänsla är dem en tom klang eller ett synd-rågadt begrepp; men de äro fege, därför att deras själ är sjuk och deras hjärna så trång. Deras feghet är dumhet.»

Då närmade sig en tredje typ af *Lepus bi-pedes*. Han såg ut som de människor, af hvilka det går jämt tolf på dussinet. Han gick försiktigt fram längs vägen, som om han vid hvarje steg han tog hade något att påminna sig, ett hänsyn att taga, en skyldighet att fullgöra, ett misstag att

undvika. Han betraktade noga hvarje sten, innan han satte sin fot på den, som om han menade, att det ju alltid kunde vara en liktorn. Han strödde ut leenden till höger och vänster, till allt och ingenting, som om han tyckte, att de ju alltid kunde gagna honom på något sätt. Där lupo ständiga kårar af skrämsel öfver hans ansikte, som om han plötsligt kommit att tänka på, att han måhända gjort någonting, som han ej bort göra. Då jag afsiktligt åstadkom ett buller, ryckte han till, och det första uttrycket i hans blick var räddhåga, och den första minen røjde ovissheten om huru han skulle bete sig: antingen krypa inför en herre eller pösa inför en underordnad. Då sade jag till mig själf:

»Detta är den verkligt fege. Ty hans feghet är icke barnsligt oförstånd, ej heller sjukdom, ej heller dumhet. Han är den fegaste bland fege och den lumpnaste af dem alla, ty han drifver geschäft med sin feghet. Han är feg af beräkning. Han är feg af idel feghet.»

26.

Min gata låg tätpackad med människor, och husens fönster stodo fulla med ansikten. Alla buro masker och alla kastade skymford, på mig, framför mig. De växte, dessa skymford, mellan gatstenarna, liksom nässlor, bland hvilka mina fötter vadade, och de hängde ut genom fönsterna i taggbesatta ruskor.

Uppe i himmelloftet satt middagssolen, hvit af hetta, och jag hade vandrat sedan morgonen, och så långt jag kunde se framåt, låg gatan lika tätpackad med människor med masker öfver ansiktena, och horisonten var fullsatt däraf som träck af spyflugor.

Då stannade jag, torkade svetten ur min panna och sade:

»Du smädare, tag masken af! Du nässlesåare, hvarför skyler du ditt anlete? Hvem ären I och hur sen I ut? Jag känner er ej; jag har aldrig sett er.

Du som skränar om, att jag har äcklig sjukdom, bär du röda blemmor i ditt ansikte? Du som skriker, att jag ser allting skeft, vindar kanske ditt eget öga som väderkvarnens vingar? Du som jag ej kan se men hvars korpröst jag hör inne från det skumma rummet, kraxar du måhända därför att jag en gång skall fånga det byte, som ej blef ditt, emedan du stannade midt i soluppgången? Jag vet det ej; jag har aldrig sett er.

Men nu skolen I höra! Hvad gör det, att I planteren nässlor på min väg. Jag vadar i dem med mina bara fötter, och de stinga mig ej. Hvad gör det, att I kasten era onda tankar efter mig, stinkande som ruttna ägg? De nå mig ej; de löpa i båge tillbaka öfver er själfva och spruta sin orenlighet i era egna ögon. Sen på! Jag tager händerna fulla af dessa taggiga grenar — de sarga mig ej!

Och nu skolen I höra! Hvarför, tron I, hvarför? Han ljuger, sägen I, han skäms att röja, hur ondt det gör. O, du spyflugeyngel, det finns blott *ett* som öfvergår din ondska: din dumhet, din otroliga, måttlösa, elefantfotade dumhet. Du förstår ej, att det är du själf, som afbrutit taggarnas spetsar. Hade du aldrig burit mask, hade jag mött en ädlings anlete och blickat in i goda ögon, då hade mina fötter svullnat upp och min kropp hade suttit full med taggar som igelkottens; men nu står du där med mask för dina drag eller gömmer dig undan i de skumma kamrarna, och *därför* äro dina nässlor en grön matta, som kännes mjuk och sval under mina bara fötter.»

27.

Jag gick in under ett stort träd, som växte ensamt midt ute på den tomma slätten, för att söka skuggans svalka i sommarvärmen. Jag skulle just lägga mig ned på marken, då jag hörde prassel öfver mitt hufvud. När jag vände mina ögon uppåt, såg jag grenarna tätt besatta med fem hundra tusen skimrande föremål. Jag trodde först, att det var påfåglar; men plötsligt började fem hundra tusen munnar tala med människoröst, och när mina ögon vant sig vid dunklet, upptäckte de fem hundra tusen kvinnoanleten; och jag förstod, att det var landets kvinnor.

Då strök jag mössan af mitt hufvud och gjorde min sirligaste bugning och började min komplimang sålunda:

»I drifhushöns och I granna lollor!«

Då uppstod ett stort kackel, och det ena hundra tusendet lyfte på vingarna och sträckte skyndsamligen bort öfver slätten.

Jag fortsatte;

»Än icke Salomo i all sin härlighet var klädd som en af er — — —»

Då lade de kvarblifna fyra hundra tusen hufvudena på sned och viftade med påfågelstjärtarna och logo sirap och socker, så att det vändes upp och ned i min mage. Och jag tillade:

»— — — men mannen kan icke ligga samman med en påfågelstjärt, och det vore mig lika vidrigt som para sig med ett djur.»

Då baskade fyra hundra tusen par vingar, och tre hundra tusen skimrande stjärtar strimmade ute öfver slätten.

»Men finns det en enda, som vill stå vid min sida, när den vreda tjuren kommer rusande emot oss, — han som fordom hette Profanum Vulgus, men som man numera kallar L'opinion, — och som då känner sitt hjärta svälla af den stolta glädjen vid att blicka in i det hvita af bestens öga, så att han skamsen viker åt sidan, — finns det en enda sådan, så — — —»

Redan innan jag hunnit slutet af mitt yttrande, stod trädet öfver mitt hufvud tomt, och längst nere i horisonten glänste en fläck i solskenet, hvilken jag kunde antaga vara de sista hundra tusen påfågelstjärtarna.

28.

Min födelsestad var en af de äldsta i landet: den gjorde samma intryck som en god medeltidsskildring. Gatorna voro buktande och trånga, husen smutsgula med två våningar, af hvilka den öfre sköt ut öfver den undre, på medeltidssätt; i rännstenarna lekte barnen, och boskap betade i torgets ogräs.

En dag gick jag ut att gå. Mina tankar flögo lågt, såsom svalorna innan regnet kommer. Någonstädes, jag visste ej hvar, låg en röst som ville ropa något till mig, jag visste ej hvad, men som våldsamt hölls nere, jag visste ej hur.

På sin farstukvist vid torget stod min vän låssmeden och halfsof i solskenet.

»Ge mig svar på en fråga,» bad jag honom. »Hvarför längtar man efter snön, då man sitter bland blommor, men efter grönskan och sommarbuden, när hafvet fryser till? Hvarför är det som man har utan värde, och hvarför längtar man efter just det som man icke har? Hvarför spelar den

landtliga ensamheten sina sköna monotonier för oss midt bland stadens larm, och hvarför hägrar det brokiga lifvet för oss som ett paradys med ständigt nya härligheter, hvilka locka oss bort från de stilla drömmarna på de gröna ängarna? Hvarför längta vi, framåt eller tillbaka, i hopp eller i minne?»

Min vän låssmeden svarade ej ett ord, utan svängde sig småskrattande om på sin häl och gick in i sitt hus.

När jag kom ner på Storgatan, stod min vän kaninuppfödaren på sin trappa, som sköt ut öfver trottoiren, och spelade dragharmonika.

»Ge mig svar på en fråga,» bad jag honom. »Om du komme underfund med, att de som makten hafva i vår stad, t. ex. prästen eller borgmästaren, tömde sina nattkärl i din och dina grannars brunnar, skulle du då gå upp på torget och yppa det för allt folket, äfven om du visste att man skulle rifva ditt hus och skända din hustru och sätta dig själf i gapstocken?»

Min vän svarade ej ett ord; han log blott förläget, spelade upp en vals på sin dragharmonika och begynte dansa.

Men inne i Bykgränden satt min vän skoflickaren vid sitt öppna fönster i familjeidyll med hustru och åtta barn.

»Ge mig svar på en fråga,» bad jag honom. »Om en människa komme till dig och sade ungefär så här: Hellre hvad som helst än sitta så här till döddagar, hellre det stora lidandet än den lilla

glädjen, hellre den sorg som ger gråa hår på en enda natt än lyckan vid kaffepluntan i kakelugnsvrån, — om en människa komme till dig och talade så, säg, hvad skulle du då svara?»

Min vän svarade ej ett ord; han stängde blott fönstret och vände ryggen till.

Själ f gick jag gränden fram och ut genom stadsporten i medeltidsstil; och när kvällen kom och jag vände mig om, blänkte långt i fjärran kyrktornet i min fädernestad i aftonsolen.

Jag hade kommit öfver det stora träsket och gick på den andra stranden bland de många blommorna och i ett solsken, hvars make jag aldrig känt förut.

Men bortom träsket stodo mina fiender i en dager gulgrön som gallan, och de hojtade och ropade:

»Du skall inte kråma dig! Tror du inte vi sågo, att du fick hjälp? Hade inte främmande händer räckts ut mot dig, hade du nu hvilat på träskets botten, dit vi ville ha dig och där du borde ligga.»

Då svarade jag:

»Era ord stinka ända hit öfver af era hjärnors och hjärtans orenlighet. I kännen endast ett sätt att tacka, drängarnas sätt att tacka: slå näsan mot marken och kyssa på hand och låta fraserne drypa som sirap. Hvad veten I om den ordlösa tacken, som samlar i en enda blick en människosjåls must och märg, eller att denna blick har något af

blicken hos de unge som älska och något af ett barns blick upp till sin moder, men som framför allt är af samma stycke med den blick, med hvilken tvenne vilsna vandrare i öknen falla i hvarandras armar, då de oförhappandes mötas, och äro ensamma, och människorna långt borta!

Därför, — gån hem till era grötfat och äten er grundligt dästa och tacken er gud på det enda sätt, hvarpå I kunnen tacka, drängarnas sätt att tacka: slå näsan mot marken och kyssa på hand och låta fräserna drypa som sirap!»

30.

Då kvällssolen stod på bergskammen i väster som ett stort rödt klot, kom jag ned på en äng, hvilken var vimlande full med varelser. Dessa sågo ut som människor, men jag visste dock ej, om jag tordes kalla dem med detta namn. Först tedde sig synen, som om det vore en karnaval som uppfördes; sedan trodde jag, att jag befann mig på den instängda platsen omkring ett dårhus.

Den ena saknade ena ärmen i sin rock; den andra hade icke mer än *en* byxa. Den som hade ett hufvud, stort som elefantens, bar en hatt i leksaksformat, medan hans granne, på hvars kropp naturen satt ett knappnålshufvud, gick omkring med hufvudbonad af jättedimensioner. Det fanns rockar som voro så långa att de nådde till knäna, och benkläder så korta, att de slutade vid knäna. Goliatsfötter linkade i balskor, och vattenstöflar hängde snubblande omkring barnben.

Men alla rörde sig, ingen stod stilla en minut, hela ängen var som en enda krälände myrstack.

Alla tycktes leta efter något, som om de förlorat något, eller som om de själfva icke visste, hvad det var de sökte: alla hufvuden voro framåtlutade, alla kroppar framåthukade, brådska flämtade i allas ögon, och ansiktena omgåfvo mig liksom synbara stönanden. Ty intet ljud hördes, icke ens af steg; det föreföll mig, som om alla dessa monster hade sådan hast, att de ej hunno andas, eller som om de höllo andedräkten liksom den mörkrädde.

Jag hade emellertid nått tvärs öfver ängen. Solen hade gått ned bakom bergen, och aftonkylan föll på. På en sten vid vägen, på något afstånd från den öfriga skaran, satt ensam för sig själf en gammal man. Hans kläder voro endast trasor, och då han vid min åsyn gjorde en häftig åtbörd för att svepa dem bättre omkring sig, stucko armbågarna och knäskålarna fram ur hålen liksom spetsiga trästockar.

Jag stannade och sporde:

»Säg mig, gamle man, hvem är denna skara på ängen, och hvarför ha de klädt sig som narrar och dårar, och hvarför sitter du här, nu, när nattkylan faller?»

Då blottade åldringen sitt skallota hufvud och höjde mot mig sina håliga och slocknade ögon och sade:

»Det är mänskligheten som söker efter sina lif. Det skall finnas lika många lif som det finnes människor, och hvart lif är ett plagg som är ensamt i sitt slag liksom hvarje människa är en kropp som är ensam i sitt slag. Allting är för-

bytt, ingen har fått det plagg han skulle ha, hvar och en söker det, som passar honom.

Du spørjer, hvarför jag sitter här, nu, då nattkylan faller. Därför, unge man, att jag sprungit så som de andra springa, tills benen värkte och håret föll af mitt hufvud och mina ögon miste sin syn. Jag ville ha mitt rätta lif, äfven jag, men hvad jag fick, det blef aldrig annat än dessa trasor.»

Då grep mig fasan, och jag fortsatte min väg upp bland bergen. Och skymningen lade sig tät ned öfver ängen, men fast jag intet kunde se och intet höra, kände jag med andra lönlige sinnen den dödsdans efter lif, som pågick inunder mig, inne i dunklet. Jag gick grubblande genom natten; och när morgonen kom och solen rann upp ur hafvet, stod min själ fylld med längtan efter att jag måtte kunna hölja mig i mitt lif så, som den antike mannen i sin toga.

31.

Jag kom ned på den långa gata, som löper rundt omkring jorden. Fönsterna i husen voro stängda, och inne bakom de skumma ruttorna sutto stickande lysande ögon. Solen badade på mitt hufvud, gatstenarna brände under mina fötter, luften stod svept omkring mig som en filt.

När jag kommit ett stycke ned på gatan, blefvo husen obebodda. Öfver ingången till hvarje hus hängde en nattmössa och en fotblack, och i dörrarna stodo väktare. Jag stannade nedanför en trappa, hälsade mannen i dörren och sade:

»Jag önskar mig ett hus, ty middagssolen är het och jag är trött och alla mina vänner sitta redan bland barn och blomma. Hvarför skulle då icke äfven jag kunna äga mitt hus?»

Då log mannen i dörren med ett leende, som jag ej förstod, och svarade:

»Du har rätt: hvarför skulle icke äfven du ha ditt hus! Detta hus må du äga. Men först

måste du gå upp på torget och deltaga i folkets gudstjänst.»

Jag gick upp på torget, där jag fann en stor menighet ligga framstupa under åkallan till en väderson, som lyste matt uppe på himlen. Denna åsyn äcklade mig i modet och jag vände om. När jag åter kom ned på den långa gatan, hvilken löper rundt kring jorden, såg jag mannen i dörren redan på långt håll le emot mig med detta samma leende, som jag ej kunde tyda.

»Nu står det dig fritt att stiga in i huset och besitta det såsom ditt eget. Låt mig nu bara först spänna blacken kring din fot och sätta nattmössan på ditt hufvud!»

I detsamma log han åter, och plötsligt såg jag tvärs igenom detta mörka tal och grep den mask, som ringlade sig på bottnen. Jag kände arten allt för väl: han tillhörde den onda skadeglädjens stora släkte.

Då ryckte jag blacken och mössan ur mannens hand och kastade dem i hans ansikte och vek af från den långa gatan, hvilken löper rundt omkring jorden och som rullade sig upp framför mig lik en hvit jättemask, afsöndrad med ett monsters orenlighet.

32.

Det finns en dag på året, som jag går förbi blundande: min födelsedag; ty blickade jag upp, skulle jag se, huru lifskedjan tvinnade sig upp, och jag skulle kunna räkna länkarna.

Det finns *en* stund i dygnet, som värker i min själ och smakar min gom beskare än någon medicin: den stund då jag går att sofva; ty jag vet att under natten *det* onda sker, som aldrig kan botas, att *det* försvinner, som en gång svunnet aldrig kan återkomma; och när jag vaknar midt i natten, hör jag tiden brusa hän i mörkret öfver mitt hufvud såsom en stark ström.

När jag i böckerna läser om den enes växande ensamhet och om den andres lifsarmod; när jag ser på människorna omkring mig, hur åren falla från dem liksom illa skötta tänder; när jag själf skådar tillbaka ut öfver det landskap jag genomvandrat och finner ödemarker och nässelskogar; — då känner jag arten af den synd, hvilken är roten och upphofvet:

Låt icke dina dagar bli som ruttna frukter, hvilka du måste kasta på afskrädehögen bakom dig, eller som giftig malört, blommande i din ande; utan gör dem skinande hvita likt unga jungfrukroppar, och kläd dem i guld och silke, att de ständigt må stå kring ditt hviloläger likt tjänsteandar, hvilka fläkta svalka åt din själ; och må för hvarje gånget solhvarf din tjänare-skara ökas.

33.

När jag går i staden, och människorna stå och gapa på torg och i gathörn, har jag för sed att aldrig slå ögonen ned utan se på hvar och en och alla. Ofta hade jag lagt märke till, att den ene sneglade mot mig och att den andre såg menande på sin granne och att de alla mumlade samman inbördes; men jag visste ej om det gällde mig, och jag ville ej med mina fingrar komma vid deras smutsiga byk. Dock häromsistens uppfångade jag en sned, lång, gulgrön blick, som jag lade på insidan af min hand till undersökning; men innan jag hunnit upplösa detta vämjeliga träck i min tankes degel, hörde jag invid mig en röst säga:

»Han hafver högmodsdjävulen.»

Då vände jag mig om och såg honom, som afsöndrat den gulgröna blicken och som sagt de orden. Han svängde hastigt ryggen till, men han kunde icke dölja, huru kläderna hängde öfversmetade med det gulgröna varet. Och

jag ställde mig tätt intill honom bakom hans nacke och sade:

»Du som vänder dig bort i tro att kunna dölja, att du orenat dig med din egen andes spyor: hör nu på mig! Hvad är det du talar om högmod? Hvad vet *du* om högmodet? Du känner blott *ett* slags högmod, ditt eget och dina likars. Det som blåser anden stinn med väder utan att kunna hindra, att han genast slaknar igen, så snart någon trycker mot den med sitt finger. Du känner det lumpna högmodet, det fega högmodet: du kastar nacken tillbaka och sätter näsan i vädret, men invärtes sitter en skamsenhetens ande, som biter i dig och grinar åt dig, och just som du går, snafvar du öfver en sten eller faller i ett dike. Ditt högmod är icke äkta, du bär det som hamnbusen skulle bära en riddaredräkt, du ståtar med det som med ett beröm, hvilket du påhängt dig själf utan att tro, att du förtjänat det; därför känner du dig löjlig och skäms.

Hvad talar du alltså om högmod, du som icke känner annat högmod än ditt eget och dina likars högmod? Hvad vet du om det sanna, stora högmodet, det som öfvergår alla andra känslor på jorden, det som klingar likt den äkta metallen och gör pannan så klar och öppen som hafvet på en soldag? Det högmodet skall *den* aldrig kunna känna, som blickar gulgrönt var och som skjuter rygg, då man piskar honom med ord, mera skymfande än de käpprapp, hvilka

falla på slafven. Ty *det* högmodet är det som gör, att en man vågar sätta sitt trotsiga nej mot alla ja och sparka till de gamla idealen, som vore de lerskrällen och röksvampar.

Hvad talar du om högmod, du som aldrig vetat, hur det känns att ha rätt till att vara stolt! Gack till din köpenskap på torget och till ditt pladder vid gathörnet, men försök ej att fånga solskenet i din näfve! Högmodet är en stolts jungfru, som endast älskar en riddersman i hjälm och harnesk.»

6000025735

Göteborgs universitetsbibliotek

